

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.



Τά νερά εκείνη την ημέρα νόμιζες ότι γιόρταζαν. Από παντού τρέχανε γάργαρο και γελαστά, λαμποκοπώντας στον ήλιο. Τά δέντρα έσκυβαν πάνω από τὰ πλατιά ποτάμια, σαν κάτι να θέλαν να τούς πούν, σαν κάτι να θύλαν ν' άκούσουν. Και τὸ νερό περνούσε στά κοιλιώματα και στις ριζές τους ζοντά, και διάβαινε κελαιύζοντας σαν να τραγουδούσε.

Τά ύδροχαρή φυτά, ψαδιά, σαμάκια, καρδαμυλιές και νεροσίλινα, με νέες τριφερές κορφές, ξαναίγονταν στον ήλιο, σαν ν' άνοιγαν διάπλατες τις τριφερές καρδιές των, στην καθαρή ημέρα. Κληματαίδες ήταν πεσμένες από τούς ψηλούς κλώνους των δέντρων, μέσα στο νερό, σαν να ρουφούσαν άξεδίφαστα τὸ άσημείο νεάμα, που κυλούσε διάφανο και γυαλιστό.

Πέρα άπέναντι, ή θάλασσα άπλωνόταν ήρεμη, όνειρεντή, γεμάτη γαλανή γαλήνη... Στά πέρατά της άχνες όνειρων κυανών ύψωνονταν...

Ένοιζες κανείς ότι ή μεγάλη άγάπη του Θεού κι ή άρμονία των άγγέλων ξεχνιόνταν την ημέρα εκείνη άπάνω στη γή.

Σύροντας την άγγλίτσα του και τραγουδώντας ένα τραγουδάκι, εδιάβαινε ό Γιάννης ό Άπύγανος, ό και Κατακογιάννης, επί τὸ ειδικώτερον όνομαζόμενος, κρατώντας μιά «τσιτσά» (φλασκί) και κατεβαίνοντας στη χώρα για να πάρη άγιασμό...

Τού είχαν πεί πολλοί και ιδίως ή Μπαρουτοκόσταίνα, ή πιο παλαιή γηρούλα των Νομάδων, ή σεβαστή και πάνσοφη, που τὰ μιλιά της ήταν άσπρα σαν τις βηματιόρορες και ή άρχή των χρόνων της χανόταν στο παρελθόν, τόσο πολύ και τόσο μακριά, που κανένας σύγχρονος δέν ήξερε πλέον να τὰ άκριμύσει, τού είχαν πεί λοιπόν και τόν είχαν όρημέψει:

— Άν θέλεις τὰ πρόβατά σου να μὴν τὰ κόβη πλέον ή «κουτσιάγρα» ή κακιά και να μὴν τ' άφανίη τὸ μαυροπόρισνο τὸ «μυόμια», πρέπει να πάρης μεγάλην άγιασμό, άτ' τή μεγάλη έσκληρία τ' Άϊ-Γιαννιού, που εινε στη χώρα. Άλλοιώς κοπάδια να μὴν περιμείνης πεί.

Τί νάκανε λοιπόν; Όρφανεμένος τσελιγκας ν' άπέμενε, με την άγγλίτσα του ξεση και με τόν σκύο του τόν «Μοδρόκο».

Κι' έτσι ό Γιάννης ό Άπύγανος, ό και Κατακογιάννης, ροδόλησε κείνο τὸ ώμορφο χειμάρτος πιστι κι' όρεξι, γιατί θά έσως τὰ «πράττα» του, τὸ βίός του, τὸ «κοπαδερό» του, που άσπριζεν ό κάμπος στο διάβα του, κι' άφριζε, σαν θάλασσα, όταν κινούσε ό άέρας των προβάτων τὰ μακρινά μιλιά.

Θεέ μου και Χριστέ μου, τί μεγαλεια ήτανε εκείνα, όταν ό Γιάννης ό Άπύγανος, ό και Κατακογιάννης, περνούσε με τὰ ζώα του, άλλάζοντας διαμονή, όταν τὸ καλοκαίρι πλησιάζε, ή κόντευε να πιακώση ό χειμώνας!...

Έμπρός πήγαινε ή πιο ώμορφη νύφη του, σύροντας τὸ πρώτο μούλαρι, με τις φούντες τις χοντρές και τις ποίληρωμες και τις γαλάζιες χάντρες για τὸ μάτι. Κι' ακολουθούσαν έπειτα τὰ ζώα τὰ χοντρά, κι' έπειτα τὰ «πράττα» (πρόβατα), σειρά μεγάλη, άτέλειωτη, ένας ποταμιάς κωματιστός, λευκός και μακρινός, σαν να κυλούσε, μέσα στα βουνά, ένα ποτάμι από γάλα. Και χτυπούσαν τὰ κουνούδια, σαν καμπάνες γιορτής, και ήχοσα-

Έδιάβαινε ό Γιάννης ό Άπύγανος...



να κι' άντηρούσανε σαν βοή της δόξας του, σιδερόστομα και ήχηρά, τού τσελιγκι τὸ μεγαλείο!...

Και μέσα στη μέση ερχότανε κι' αυτός κωμαριστός και περήφανος, σαν στρατηγός όλης εκείνης τής κομής, νικητής ύπεμονής κι' έπιμονής πολλών έτων και άκαταπόνητων εργασιών.

Και τραγουδούσε τὸ τραγούδι των, που «μισποκούει» τὸ βγάινε και τσελιγκι τὸ λαλούσαν:

Άνεμοι κατακάστετε και σεις βουές, για πάφτε, γιατί περνάει ό «καχαγιάς», τὸ πρώτο «τσελιγκάτο», χτυπούνε τὰ κουνούδια τους, σαν μόρα του Γενάρη, βελάζουν ή «προτινές» του σαν θάλασσας φουρούνα, τσουγκριόνται τὰ κριάρια του, σαν να φουούν άνεμοι, και τὰ μικρά τὰ πρόβατα, σαν κύματα πηδάνε. Άνεμοι κατακάστετε και σεις βουές, για πάφτε, Κατακογιάννης πάει μπροστά, μ' έφτά χιλιάδες «πράττα».



Όλα τὰ νερά εκείνη την ημέρα γιόρταζαν...

και παίζανε και σκουτούσανε γυρω από τις μάνες τους, σαν άφριόμενα κωματάκια, κωματάκια που όρδουττα και ξεσπάνε παιχιδιάρικα τριγύρω στον άκίνητο τόν βράχο...

Κι' άπάνω στην άπελπισία και τή στενοχώρια του αυτή, να και τού παργγεύει ή Μπαρουτοκόσταίνα τὸ γιαιτού:

— Μεγάλον άγιασμό! Τί κάθεσαι; Έτσι θά τὰ γλιτώσης.

Και πήρε την άγγλίτσα του και τὸ φλασκί του, χαρέτρησε την άσπρη τὸν ζολαδιού του θάλασσα, έθωρακίστηκε με πιστι κι' έλπίδα και κατέβηκε στη χώρα, σαν γιλοχιάρες των Φύτων, να πάρη, από τὸ χέρι τού πατὰ — τού άγαθού Παπαδιόνση — τόν «Μέγαν άγιασμό».

Και ήταν μιá καλή και μιá χουσή, μιá ξεξαστη μέρα, που παίζαν και κινούσαν και γελούσαν τὰ νερά, κι' ή θάλασσα ήτανε ήσυχη και στρογγή, γεμάτη μαγεύματα και άχνες κι' άντανακλάσεις και χρωματισμούς, σαν να συγκυρίστηκε κι' έτοιμάστηκε επί τούτο, για να δεχτή τὸ θείο τὸ Σταυρού άγιασμα...

Κι' όλα αυτά, νερά και χαρηνή και φύσις και θάλασσα και μαγείες προτινές και ξάστερη άνατολή και ήσυχη μέρα και τόν άημερον ή χαρά και τ' ορανού ή διαφάνεια και τὸ μέγα τής γιορτής μυστήριο, έπέδρασαν τόσο στην ψυχή τού τσελιγκι, τού χύσανε μέσα τόν τση ήμεράδα κι' άγάπη, τση έλπίδα και πελοίθησι, που άνέβλυσε όταν πίδαξ από μέσα από την καρδιά του ή χαρά και πλημμύρισε κι' άλλάρωσε τὸ σώμα του. Νόμιζε πεία ότι δέν περοτατούσε, πὸς πετούσε μέσα στις προτινές τις άυρες, πὸς ήταν μιá ουσία πεία κι' αυτές, πὸς όλη εκείνη ή θροσιά κι' ή άγάπη χύθηκε μέσα στο σώμα του, και λησμώνησε τὸ πάθημά του, τού έσβησε κάθε σκέψη κακή, και χωρίς κι' αυτός να καταλάβη πὸς, ένα τραγούδι άνέβηκε στο στόμα του:

Όάλασσα τὰ κοπάδια σου, τι σαλαγᾶς στον άμμο; \*\*\*

Καιρό ελχε να κατεβή στη χώρα ό Άπύγανος και χρονια να μη σ' έκκλησιά. Έτσι, μέσα στο ήμφορ τού ναού, που ήταν γεμάτος από κόσμο, στον παπάδων τις χωρές στολές και στού Δεσποτή την όλόλαμπε, στη σο-



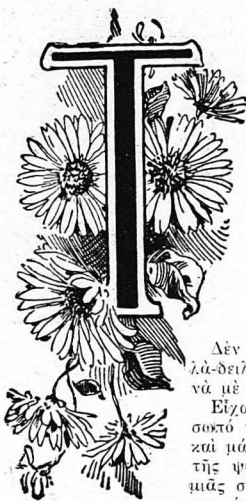
Ό πιο παλαιή γηρούλα, βαρή και πατριή των άγιων την πα-

ή σεβαστή, ή πάνσοφη...

ΦΤΩΧΑ ΦΥΛΛΑ

ΤΟΥ Κ. ΣΩΤΗΡΗ ΣΚΙΠΗ

ΑΣΥΛΛΟΓΙΣΤΟ ΧΩΡΑΤΟ



Ο πρόσεξα τὸ παλινάρι αὐτό, γιατί κάθε φορά πού περνοῦσα ἀπ' τὸ δρόμο του καί με ξάνοιγε ἀπὸ μαζράκι, ἔτρεχε καὶ χονδρῶτον μὲς στὸ σπίτι του. Καί καὶ ζήνησε τὴν περιέργεια νὰ μάθω τὸ «γιατί» ἢ Μήπως ἔκανε παρὰ με τ' ἄλλα τῆς γειτονιάς πού σκαρφάλωναν, σάν ἔλειπα, στὴ μάντρα τοῦ σπιτιοῦ ἢ μήπως μοῦ εἶχε κάνει τίποτε ἄλλο καί δὲν τόχα πάρει μισοδρά;

Μιά μέρα λοιπὸν πού συνέβησε τὸ ἴδιο, ἔβανα πὸς Ξεμαζραῖνον, κἀνοντας θόρυβο μὲ τὰ βήματά μου, γιὰ νὰ Ξαναγνήσω ἀμέσως στὶς μῦτες τὸν ποδιὸν ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα του καί νὰ περῶ μόνον, ἀποκλιπόμενος στὸν τοίχο, τὸ Ξαναἀνάμιά του.

Δὲν πέρασαν λίγες στιγμὲς καί πρόβαλε δεξιὰ-δεξιὰ μὰ σὰ μ' ἀντίκρισε κέφωσε κ' ἄρχισε νὰ με κοιτάζει σὰ δῆμό του.

Εἶχα ὄλο τὸν ζωρὸν καὶ τὸ προσέξω. Τὸ πρόσποτό του κανονικό, μὲ μεγάλα μάτια σβουμένα καί μάγουλα τραβηγμένα, καθρέφτιζε τὸν τροχὸ τῆς ψυχῆς του. Ὁ θυμὸς μου σκόρπισε μονομιάς στὴ θέα του ἀπ' ἓνα συναίσθημα Ξαρκινῆς συμπόνιας γέμισε τὴν καρδιά μου. Δὲν ἔξερω γιατί

τὴν κάτι μοῦλεγε πὸς τὸ παλινάρι αὐτὸ εἶταν τὸ ζωντανὸ θέμα κάποιου ἐπεισοδίου.

Μοῦθρε ἡ ἰδέα νὰ τοῦ γυρῶ τὸνομα μῆς σιδερώστρας.

—Μήπως Ξέρεις, παιδί μου, πού ἔδω κοντὰ κἀθετα ἢ κωρὰ-Πι-νελιά πού σιδερώνει σοῦχα;

Μ' ἀντί γιὰ τὴν ἀπόκριση, ἀνοίξε τὰ μεγάλα μάτια του καί με κοιτάζε σάν πληγωμένο ἐλάφι.

—Δὲν πειράζει, τοῦ εἶπα, μὲ μαλακὴ φωνή. Θὰ ρωτήσω μέσα.

Καί προσπερνώντας το, μπήκα μέσα στὴν αὐλή. Εἶταν ἀπ' τῆς γνωστῆς, ἀκατανόμαστες μάντρες τῆς Ἀθήνας, μὲ σιβαγμένους μαζρατοκινῆς δρόμους, πού σζημάτιζαν ἓνα τεράστιο Π, μὲ πλυσταριά καί με ζοτῆσια ἀνάκατα. Μιά μολόχα μοναχὰ πού Ξεπερνοῦσε μὲ τὸ μπόι τῆς τὸν ἀνλό-τοίχο, ἐκεῖ σὲ μίαν ἀρροφία, παρηγοροῦσε, λέξ, μὲ τὴν πραινάδα τῆς τῆ θλίψη τῆς αὐλῆς.

Χτύπησα στὴν τήχη σὲ μὰ ἀπ' τῆς πόρτες καί κάποιον ἀδύνατη γυναικία φωνὴ μοῦ ἀπάντησε:

—Ἐσύ σαι, Παναγιῶ;

—Ὅχι, κωρὰ μου!... τῆς φώναξα. Μιά διεύθυνση γυρῶ... Μήπως Ξέρεις...

Μιά γυναῖκα μεσόκαχη, πονοσφραγισμένη, ἤρθε καὶ στάθηκε στὸ κατώφλι τῆς κἀμορας, ἐνὸς τὴν ἴδια τῆ στιγμῇ σάν Ἰσκιος θλιβερός τὸ παλινάρι τρύπωνε ἀπ' τὴ μισανοικτὴ πόρτα τῆς ἀντωροτῆς κατοικίας.

ράτασι, πού μεγάλο καί ὑπερφανὸ καὶ ἐφάνταζαν στὸ τέμπλο, στὸν ἴμιον καί ψαλιῶν τῆ μελωδία καί τὸ μεγάλο τὸ κωβοῦλλιο, πού εἶχε στηθεῖ στὴ μέση τοῦ ναοῦ, σάν μιά δοξαστήριος ἀψίδα, ἀπὸ κωπαρίσσια ὑψηλά, μὲ πορτοκάλια καί βωμιβάκι στολισμένο, μὲ ἰώτα καί δάφνες καί χονδρῶνια, μὲ ἓνα κατακόκκινο μεταξοτό στὴ μέση ἀπλωτόρι, ἀπάνω στὸ ὅποιο μιά δλόγγρηνη λεκάνη, μὲ γλυφῆς καί με κεντρία, λαμπροκοποῦσε γιὰ τὸν ἄγιασμό, σ' ὅλη τὴν ἱποβλητικὴ καὶ δοξαστήριον συνάθροισι ἐκεῖνη, τὴν τόσο μυστικοπαθῆ, ὁ κακομοίρης κωεαγιαξ τὰ ἔχασε, συγκινήθηκε βαθεῖα κ' αἰσθάνθηκε τῆς τελετῆς τὸ μεγαλεῖο, ἓνα τέτοιο μεγαλεῖο, πού δὲν μποροῦσε παρὰ σιωπηρῶς καί εὐεργετικῶς νὰ ἐπιρροῦσε στὰ πρόβάτα του...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Τὸ τέλος.

Καί σάν ἀδιάφορα, κἀθοντας τὴν κωβέντα μου, ρωτῶ τὴν ἀγαθὴν γυναικοῦλα:

—Τί νάχει τάχα τὸ παλινάρι κ' εἶνε ἔτσι σιαμαμένο;

—Ἰστορία πολὺ στεναχωρικὴ, μαδῆς! Μοῦ ἀποκωρῆθηκε μὲ κωλοσύνη. Ὅλος ὁ κόσμος τῆν Ξέρει. Τοῦ λόγου σου δὲν τὴν ἀκουσεξ;

—Δὲν ἔτυχε, κωρὰ μου.

—Τὸ λοιπὸς τὸ παιδί αὐτὸ ἤρθε ἀπ' τὴν ἐπαρχία του καί γιὰ νὰ συντρέξει τὴ μάνα του τῆ χήρα, ἔπασε δουλιὰ μᾶνι-μᾶνι στοῦ πηγαδά τοῦ Κῦρ-Μανολῆ. Ἔτσι μὰ μέρα σάν τῆ σημερινῇ δοῦλεσαν σὲ μίαν οἰκοδομῇ κατὰ τὰ Παλιὰ Σφαγεία... Μὰ πὸς γίνεται μὰ τὴν τῆ Ξέρεις τέτοια ἱστορία;

—Νιοφερμένος εἶμαι, βλέπεις.

—Ἄ, νιοφερμένος! Ἔτσι λέξ μου, ντέ! Τὸ λοιπὸς σιαμῶς σοῦλεγα εἶχαν ἀγγίσει τὰ δέκα μέτρα τοῦ πηγαδιοῦ καί τὸρρανοπαῖδι, πρόσπινο νάντα στὴ δουλιὰ, εἶταν κωτεβασμένο στὸν πάτο γιὰ νὰ σάβει καί νὰ γεμίζει τὸ ζεμπλι μὲ τὰ χόματα. Ὁ Κῦρ-Μανολῆς ἴσως ἄνθρωπος. Ποτὲ δὲν ἀκούστηκε γιὰ κωρὸ. Καί τὸ γνιζότον σὰ δικὸ του τὸ κωρακοπαῖδι τῆς ἔφυγε τῆς χήρας. Μὰ τί τοῦθρε νὰ κἀνει κωρατὸ μαζὶ του; Καί τί κωρατὸ; Τὸ λέω κ' ἀνατοχιάζει τὸ πεισί μου. Τὸ παρήτησε τὸ ἄμοιρο, σάν ἤρθε τῆς σῶλης ἢ ὄρα, στὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ καί πήγε στὴν ταβέρνα...

—Γιατί, τοῦ λέμε, τὸζανεξ αὐτὸ, κῦρ-Μανολῆ;

—Ἔτσι τὸ σινηθόσα, λέει, μ' ὄλους τοὺς παραγιὸς στὸ πρὸ-τόβγαμά τοῦς, γιὰ νὰ τοὺς ἀντρεῖσω... γιὰ νὰ μὴ σιαζῶνται.

Μὰ στὴν ταβέρνα, ἀπὸ ποτῆρι σὲ ποτῆρι, τὸ κῦρ-Μανολῆ ἢ γνῶμη γίνιχε κωμιμηγοκωφιλιά. Κι' οἱ ὄρες κωρακωῦλοῦσαν...

Τῆς ἔφυγε τῆς χήρας ἀρζήνησαν ἀπὸ τῆς κωταῖνον φύλλοι σ' αὐτὰ. Τρέχει στὴ γυναῖκα τοῦ πηγαδά.

—Τέτοια ὄρα καί νὰ μὴ γυρῶσι ὁ κῦρ-Μανολῆς; Πρῶτῇ φορᾷ γίνεται αὐτό! Δὲν λέω... Κἀτον καί πού — ἀντρες εἶνε κ' αὐτὸς! — μπλέκει μὲ τίποτε σιντρώφους στὴν ταβέρνα.

Κι' οἱ δυὸ γυναῖκες Ξόφρηνες πέρνοντὸν τὸ τραβῆαι καί πᾶν στὰ Παλιὰ Σφαγεία, στὴν οἰκοδομῇ. Ὅμοις τί νὰ δοῦν μέσα στὸ σῶ-τος; Χόματ' ἀπὸ δῶ, πέρες ἀπὸ κῆ, λῶζουξ ἔτοιμοιξ κῶλιαξ γιὰ τὸ σῶτομο τὸ ἀθεσπιό. Καί Ξαναπῆραν τὸ τραβῆαι καί γύρισαν ἀναμῆμενες πίσω :

—Ἦρθεξ, Μανολῆ, ἔ, Μανολῆ; Φωνάει ἡ γυναῖκα του κᾶ-τω ἀπ' τὸ παράθυρο.

—Ἔλα μέσα!... Ἀκούγεται ἡ φωνὴ του... Ἔλα πού νὰ... Ρεγίστρα, σωκωντζοῦ!...

—Καλὲ τὸ κωπέλι ποῦνε; Τί τὸζανεξ; Εἶμαι μὲ τὴ μάνα του.

—Ὡ Ξαρκινὸ νὰ μοῦθρε! Ξανακῶνεται νὰ λέει ἐκείνος. Καί σᾶλταξε στὸ δρόμο.

—Ποῦνε το; Σὲ ρωτῶ.

—Τὸ κωπέλι εἶπες; Ἐκεῖ εἶνε!... Πού θῆξ νὰ εἶνε;... Εἶπε δειχῶντας ἀόριστα κατὰ τὰ Παλιὰ Σφαγεία.

—Ποῦ εἶπες, ἀναθεματισμένε μεθῶσταξα;

—Ἔλα μὴν κἀνεξ ἔπι! Στὴν οἰκοδομῇ τὸ ἄρρακα. Ἐπιτάτε μέ-σα κ' ὄσοπὸ νὰ φτῶσετε, τὸν φέροντὸν γυρῶνταλά!

Κι' ἔφυγε τρέχοντας.

.....

Καί τὸφερε τὸντιξ τὸ παλινάρι σὲ κᾶμποσο, μὰ ὄχι μονάξος του. Τὸφεραν, πῆξ καλύτερα, Ξαπλομένο κ' αἰμῆλο.

Τὸ ἄμοιρο! Ὅσο δὲν εἶχε πέσει ἡ νύχτα, φρόναζε φαίνετα. Ἔτσι εἶπαν κάποιοι διαβάτες.

Ἄκουσαν, εἶπαν, τὴ μακρυνῆ, τὴν ἀτελειομένη του φωνῆ, μὰ δὲν πῆγε ὁ νοῦξ τοῦξ νὰ σιωποῦν στὸ πηγαδί. Σάν ἐνύχτισε ὄμοιξ τὸ δυστυχημένο τραβῆαι στὰ γερὰ καί σᾶλεψε τὸ λογικό του.

Κι' ἀπὸ τότε — μπᾶνουν τρεῖς χροῖνα πᾶ — μ' ὄλα τὰ γυαροσφῆρα πού ἔκανε ἡ ἔρηξ ἢ χήρα, δὲ μπόρεσε νὰ τὸ συνεφεροῖ. Καί τῆς ἀτόμεινε ἄχρηστο γιὰ πάντα.

Ὅμοις κ' ἐκεῖνος χᾶρι γὰ εἶδε πᾶ. Τὸν ἐσπεύρασε ὁ μεταγγο-μὸξ πού μὲ τὸ ἀσυλλόγιστο κωρα-τὸ του πῆρε στὸ λαμό του τὸ κᾶ-μένο τὸ παλινάρι.

Σ. Σ.



Ο ΚΑΥΓΑΣ (Τοῦ Μπερνελέ)